

**Dr. sc. Tonko Žabica**

Redoviti profesor na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu Dubrovnik

## **TURIZAM I SUVREMENA TURISTIČKA KRETANJA U SVIJETU U OKVIRU NAUTIČKOG TURIZMA**

UDK/UDC: 338.48:656.6

Pregledni rad/Review

Primljeno/Received: 1. listopada 1999./October 1, 1999

Prihvaćeno za tisak/Accepted for publishing: 2. veljače 2000./February 2, 2000

### **Sažetak**

*Turistička ekspanzija velikih razmjera sve se više uočava u globalnom prostoru i njezine uzroke treba tražiti među brojnim čimbenicima. No, posebno treba istaknuti da je prisutna i naglašena težnja za prenamjenom prostora, prirodne sredine, okruženja i navika, što doprinosi jačanju turističko-nautičke fleksibilnosti. Posljedice ovakovog trenda u nautičkom turizmu se uočavaju u kvantitativnom i kvalitativnom rastu, ogromnoj disperziji i u prostornoj penetraciji ljudi (kao ekonomskom i kulturnom obilježju).*

*Masovna turistička kretanja prema moru uvjetovana su u znatnoj mjeri iskonskim nagonima, pa svojom spontanošću sjedinjuju čovjeka, tehniku i prirodu.*

*Ključne riječi: turistička kretanja, nautički turizam, suvremeni nautički turizam, prirodna sredina, zabavna navigacija, maritimni faktor.*

### **UVOD**

Turistička kretanja u svijetu poprimaju takve razmjere da praktično predstavljaju suvremenu migraciju ljudi koja zahvaća sve veći broj zemalja, regija i morskih akvatorija.

Ova dinamična kretanja, koja počinju u drugoj polovici XX stoljeća, možemo nazvati epohom rasonode i turizma, a turizam je postao jedan od dominantnih i uočljivih fenomena modernog društva.

Velika prostorna ekspanzija karakteristična za turizam, naročito se počela manifestirati od polovice ovog stoljeća, pa njegov uspon zasjenjuje

sve dotadašnje rezultate, čak i one iz tzv. "zlatnog doba turizma" (period do I svjetskog rata).

Međunarodni turizam poprima široke razmjere u prostornom smislu, kako na kopnu, tako i na svim akvatorijima.

Ne ulazeći u pojedinosti ove evolucije, a uzimajući u obzir globalne okolnosti turističkih kretanja, uočljivo je da se ne radi o ravnomjernom usponu, već o raznolikoj ekspanziji diljem svijeta, prvenstveno uvjetovanom prirodnim društvenim, infrastrukturnim i drugim činiteljima.

Ova ekspanzija velikih razmjera sve se više i više uočava u globalnom prostoru, pa njezine uzroke treba tražiti unutar dvaju kompleksnih čimbenika:

- a) vanjskom (egzogenom) i
- b) unutarnjem (endogenom) čimbeniku turističke ekspanzije.

U vanjske čimbenike koji utječu na ekspanziju i dinamiku turističkih kretanja mogu se ubrojiti:

- povećanje broja stanovništva,
- gospodarski prosperitet,
- poboljšanje infrastrukture i komuniciranja,
- liberalizacija prometa ljudi, robe, plaćanja i kapitala,
- sve veća prisutnost i utjecaj "mas medija" i dr.

U značajnije faktore koji iz turizma izviru i koji iznutra iniciraju njegov razvoj možemo ubrojiti:

- popularizaciju i demokratizaciju turizma kojima su zahvaćeni svi slojevi i strukture stanovništva,
- sve veću i jaču koncentraciju turizma na sve širim prostorima (kopnu i morskim akvatorijima),
- značajno i dinamično mijenjanje boravišnih navika i dr.<sup>1</sup>

Uz niz drugih čimbenika posebno bih želio istaknuti i pojasniti da je sve prisutnija i naglašenija težnja za promjenom prostora tj. prirodne sredine, okruženja, boravka i navika, što doprinosi jačanju turističke frekventnosti, pa su posljedice ovakovog trenda u turizmu kvantitativan i kvalitativan rast i ogromna disperzija, te penetracija ljudi (kao ekonomsko i kulturno obilježje) u prostoru.

Kad govorimo o sadašnjim turističkim kretanjima i tendencijama, oni su u prvom redu usmjereni na priobalje toplih mora, vodena prostranstva, planinsko-zimska područja, i druge prostore.

Međutim, zemlje i regije kojima je priroda podarila more, obale, otoke, rijeke i jezera, a posebice zemlje na toplim morima postaju danas središta i pokretači novog fenomena turističke aktivnosti: nautičkog turizma.

1 Jadrešić. V. (1978.) Nautički turizam, Turistički studij - Zadar, str. 48.

## 1. SUVREMENA MEĐUNARODNA TURISTIČKA KRETANJA

Međunarodni turizam poslije Drugog svjetskog rata pokazuje vrlo povoljnu dinamiku kretanja, osobito od 1950. do 1980. god., kada je intenzitet rasta turističkog prometa znatno povoljniji u odnosu na ekonomski razvoj svijeta.

U 1950. god. putovalo je izvan granica svoje zemlje oko 25 milijuna ljudi, dok je u 1994. god. taj broj iznosio 528 milijuna s ostvarenom potrošnjom od 320 milijardi američkih dolara (tablice 1. i 2.).

Najveći udio u međunarodnom svjetskom turističkom prometu ostvaruje se u Europi, oko 60%, što čini 2/3 svjetskog turističkog prometa, pa je ona još uvijek zadržala dominantnu poziciju.

Mediteran<sup>2</sup> je već tradicionalno najznačajnije receptivno turističko područje maritimnih aktivnosti, dok je zapadna europska subregija u jednakoj mjeri značajno emitivno, ali i važno pomorsko i receptivno turističko tržište. Mediteranske zemlje ostvaruju oko 40% svjetskog i oko 60% europskog turističkog prometa. Međutim, najviši stupanj turističkog razvoja, a time i turističke posjete iskazuju zemlje sjeverozapadnog

- 2 Mediteran je smješten između Europe i Afrike, u središtu je "starog svijeta" (in media terre), i oduvijek je činio ekumenu naseljenog svijeta. On u posljednjih nekoliko milenija predstavlja središte svjetske povijesti, kulture, civilizacije, pomorstva, prometa, političkih zbivanja, turizma itd. Mediteranski prostor je povezivao čovjeka s morem, a čovjek je dugotrajnim sistematskim i organiziranim utjecajem izmjenio prirodnu sredinu i prilagodio je svojim aktivnostima, što mu je omogućilo dugo postojanje. Pomodne i na prvi pogled velike, i brze "svjetske" promjene nisu uništile bit civilizacijskih, kulturnih, umjetničkih, etnoloških i drugih posebnosti iz domene "dugog trajanja" - drugim riječima, geografsko promatranje "dugog trajanja" vodi nas do najpolaganijih kolebanja koje poznaje povijest. Mediteran je u svojoj posebnosti toliko raznovrstan, inspirativan i nezamjenljiv da ga gotovo svaki čovjek doživljava drugačije, ovisno o senzibilitetu, svjetonazoru i temperamentu. Možemo slobodno reći da na svijetu ne postoji geografska cjelina s tolikom koncentracijom prirodno atraktivnih i kulturno povijesnih sadržaja, što čine kombinaciju jedinstva prirode, duhovne i materijalne kulture, civilizacije, religije, nacije i države. Mediteran obuhvaća površinu od 2,961.000 km<sup>2</sup>, ili 2,8% površine Atlantskog oceana. Sa zemljama koje ga okružuju (19) obuhvaća prostor od 8,527.000 km<sup>2</sup>, a to čini 5,7% kopnene svjetske površine. Na europski dio Sredozemlja otpada 1,779.000 km<sup>2</sup> ili 20,8%, 997.000 km<sup>2</sup>, ili 11,7% na azijski 5,571.000 km<sup>2</sup> i 67,5% na afrički dio. Iz ovog prostora odnosa kopna i mora proizlazi nekoliko bitnih činjenica; sva tri velika poluotoka (Pirinejski, Apeninski i Balkanski) povezana su morem; gledano s prirodnog i društvenog aspekta; uočljiva je povezanost s kontinentalnim dijelom tj. kontinentalnom Europom. Ta povezanost posebice se odnosi na europski Mediteran u okviru turističkih kretanja i gospodarskog razvoja, a Hrvatska bi mogla biti i spona europskog kopna i "južnog mora".

Mediterana (Španjolska, Francuska i Italija). S udjelom od oko 30% zemlje sjeveroistočnog Mediterana ostvaruju svega 16%, dok zemlje pretežno arapskog dijela Mediterana (Sirija, Izrael, Libanon, Egipat, Libija, Tunis, Alžir i Maroko) imaju udio od svega 7% turističkih posjetitelja.

Tablica 1.

Broj međunarodnih turista u svijetu po regijama u 1997. godini

Regija	Broj turista	Udio u svj. prometu u %
AFRIKA	23.157	3,7
Istočna	5.439	
Srednja	448	
Sjeverna	8.000	
Južna	7.107	
Zapadna	2.253	
AMERIKA	118.481	19,3
Karibi	15.286	
Centralna	2.937	
Sjeverna	84.390	
Južna	15.968	
ISTOČNA AZIJA /Pacifik/	87.953	14,6
Sjevernoistočna	48.494	
Jugoistočna	30.338	
Australazija	5.815	
Malanezija	595	
Mikronezija	2.162	
Polinezija	349	
EUROPA	361.509	59,2
Centralna / Istočna	79.480	
Sjeverna	40.352	
Južna	104.723	
Zapadna	123.746	
Ist. Mediteran	13.138	
SREDNJI ISTOK	14.833	2,4
JUŽNA AZIJA	4.830	0,8
SVIJET	610.763	100

Izvor: Yearbook of tourism statistics, WTO, Madrid, 1998. vol. I 51 ed.

Promatrajući ostvarenu turističku posjetu u zemljama Mediterana u 1993. godini s oko 220 milijuna posjetilaca (odnosi se na europski prostor), uočavamo da je ona neravnomjerno raspoređena i da su velike razlike između pojedinih regija.

Razlike su velike i u pogledu načina organizacije turizma i tržišne organizacije, kao i u statističkom praćenju turističkih kretanja.<sup>3</sup>

Tablica 2.

## Turistička potrošnja u svijetu po regijama u 1997. godini

Regija	Potrošnja (u mil. US \$)	%
AFRIKA	7.001	1,8
AMERIKA	84.695	22,4
IST. AZIJA i PACIFIK	75.903	20,1
EUROPA	202.406	53,6
SREDNJI ISTOK	5.320	1,6
J. AZIJA	2.451	0,7
SVIJET	377.776	100,0

Izvor: *Yearbook of tourism statistics, WTO, Madrid, 1998. vol. I 51 ed.*

Osim u Europi (tablica 2.) velik udio u svjetskom deviznom prilivu se ostvaruje u regionu Američkog kontinenta (30,2%), u kojem SAD i Kanada ostvaruju oko 71% deviznog priliva.

Velik dio deviznog prihoda ostvaruje se od nautičkog turizma, jer ovo je jedno od najfrekventnijih akvatorija svijeta i odlikuje se u promicanju putničkog prometa i nautičko-turističke koncentracije plovila i sudionika.<sup>4</sup>

Posebno je potrebno naglasiti ekonomsko značenje turizma u zemljama Europske Unije u kojima on čini oko 5,5% bruto društvenog proizvoda, dok je u pojedinim zemljama taj udio još značajniji, npr. Španjolskoj 8,6%, Portugalu 8,2%, Francuskoj i Grčkoj 6,6%. U većini zemalja dominira međunarodni turizam, uključujući i onaj između EU, koji se označuje kao "Intra Community tourism".

3 Neke zemlje broj inozemnih turista utvrđuju putem granične kontrole, a neke putem registracije turista u smještajnim objektima, tj. praćenjem turističkog prometa samo u osnovnim smještajnim kapacitetima i sl.

4 U SAD danas postoji cca 11 milijuna plovnih jedinica u oko 10.000 marina i jahting klubova. (Brošura: "Marine Maritime Academy", 1990. god.)

Tablica 3.

Zemlje svijeta s najvećim turističkim prometom inozemnih turista i deviznim prilivom u 1980. god. i 1997. godini

Rang	Zemlja	Prihod (mil. US \$)				Rang	Zemlja	Dolasci (u 000)			
		1980.	%	1997.	%			1980.	%	1997.	%
	Svijet	105.320	-	453.981	-		Svijet	285.997	-	610.763	-
1.	SAD	10.058	9,5	73.268	16,1	1.	Francuska	30.100	10,5	66.864	10,9
2.	Italija	8.213	7,8	29.714	6,5	2.	SAD	22.500	7,8	47.754	7,8
3.	Francuska	8.235	7,8	28.009	6,1	3.	Španjolska	22.338	7,8	43.403	7,1
4.	Španjolska	6.968	6,6	26.651	5,8	4.	Italija	22.087	7,7	34.087	5,6
5.	V. Britanija	6.932	6,6	20.039	4,4	5.	V. Britanija	14.420	4,3	25.515	4,2
6.	Njemačka	6.566	6,2	16.509	3,6	6.	Austrija	13.879	4,8	16.647	2,7
7.	Austrija	6.442	6,2	12.393	2,7	7.	Njemačka	11.122	3,9	15.337	2,6
8.	Švicarska	3.149	3,0	7.902	1,7	8.	Mexico	11.945	4,2	19.351	3,1
9.	Mexiko	5.393	5,1	7.594	1,6	9.	Švicarska	8.873	3,1	10.600	1,7
10.	Singapur	1.433	1,3	6.843	1,5	10.	Grčka	4.796	1,7	10.070	1,6
11.	Belgija	1.810	1,7	5.275	1,2	11.	Belgija	3.777	1,3	6.037	1,0
12.	Argentina	354	0,3	5.069	1,1	12.	Portugal	2.730	0,9	10.172	1,6
13.	Portugal	1.147	1,1	4.277	0,9	13.	Singapur	2.562	0,9	6.531	1,1
14.	Grčka	1.734	1,6	3.771	0,8	14.	Egipat	1.253	0,4	3.657	0,6
15.	Egipat	808	0,7	3.727	0,8	15.	Argentina	1.120	0,4	4.540	0,7
16.	Hrvatska	...	...	2.529	0,5	16.	Hrvatska	...	...	3.834	0,6

Izvor: Yearbook of tourism statistics, WTO, Madrid, 1998. vol. I 51 ed.

Ostvarenom nautičkom deviznom prometu u navedenim zemljama (posebice u nekim zemljama Mediterana), pridonio je svakako i porast ekonomske moći sjevernih i zapadnih europskih zemalja, kao glavnih segmenata turističke potražnje, u međunarodnom turizmu, a istakao je u prvi plan potrebu otkrivanja novih turističkih destinacija, posebice akvatorija s razvijenom nautičko-turističkom infrastrukturom.

Uočava se da je kod pojedinih zemalja jugoistočnog i južnog Mediterana poboljšana briga za kvalitetu i zaštitu okoline i prirodnih resursa, za razliku od znatnih saturiranih prostora kakve je moguće naći na pojedinim prostorima španjolskog, francuskog i talijanskog Mediterana.

Ekonomski razvijene (u pravilu emitivne) zemlje dostigle su takovu razinu životnog standarda da će i dalje predstavljati ishodište potražnje u međunarodnom turizmu s udjelom od oko 80%. U okviru tih zemalja dominantno mjesto će zadržati Njemačka i SAD, dok se njima sve više priključuju Japan, kao sve značajniji segment turističke potražnje, te ostale zemlje poput: Velike Britanije, Nizozemske, Francuske, Italije, Austrije i dr.

Umjerenost turističke potražnje zadržat će se i nadalje u rekreativnom i nautičkom turizmu ljetne koncentracije uz očekivanje blagog

pomicanja prema ostalim mjesecima. Obim turističke potražnje u ostalim mjesecima ovisit će o promjeni dobne strukture stanovništva, oscilaciji u njezinom broju i sl.

Gledajući regionalno, u prvoj polovici 90-tih godina, došlo je do oscilacija i pada u globalnom turističkom prometu, posebice u regionu Kariba, Australije i nekim zemljama Mediterana. Nepovoljni trendovi nastali su u vrijeme Iračke invazije na Kuvajt i zbog enormnog povećanja cijene nafte što je utjecalo na rast troškova putovanja.

Međutim, gledano regionalno došlo je do "skretanja" turističkih destinacija, kao što su mediteranske Coste Španjolske, alpske zemlje Europe, Portugal, pa je Španjolska u 1995. god. ostvarila turističku žetvu od 26 milijardi dolara.<sup>5</sup>

Predviđanja Svjetske turističke organizacije su da će godišnji broj od 610 milijuna inozemnih dolazaka, što proizlazi iz objavljenih preliminarnih podataka WTO-a za 1997. god., porasti na 700 milijuna dolazaka u 2000. godini.

Do sličnih rezultata došlo se i u studiji "International Tourism Forcast to 2005" koju su izradili britanski turistički eksperti Economist Intelligence Unita. Oni predviđaju da će broj inozemnih posjetitelja slijedećih godina rasti po prosječnoj stopi od 3,5%.

Međutim, takav rast neće biti ravnomjeran za sve regije svijeta. Godišnja stopa rasta inozemnih posjetitelja za daleke destinacije (područje Azije i Pacifika) bit će nešto viša i kretat će se oko 4,7%.

Za područje Europe u razdoblju od 2000 - 2010 god. prosječna godišnja stopa rasta dolazaka turista iznosila bi 2,5%.<sup>6</sup>

Općenito uzevši, očekuje se da će u razdoblju od 1995. do 2000. god godišnja stopa rasta broja inozemnih posjetitelja iznositi oko 5,1%, te da će od 2000. do 2005. godine uslijediti razdoblje znatno sporijeg rasta.

Donja tablica sadrži pregled udjela pojedinih turističkih regija u međunarodnom turističkom prometu po broju inozemnih putovanja, izdacima za putovanje i po broju inozemnih noćenja.

5 Yearbook of tourism statistics WTO, Madrid, 1998. (tablica 3.)

6 Vuković I., Hrvatinić S., (1998.) "Razvoj turizma u Europi i njegove daljnje strategije razvoja, Ekonomska misao i praksa, god. VII, br. 1. str. 132.

Tablica 4.

Udio na turističkom tržištu 1989. - 2005. godine

(u%)

Godina	Europa	S. Amerika	Daleki istok, Pacifik i Jugoist. Azija	Centralna u Južna Amerika	Ostale regije
Udio prema broju inozemnih putovanja (1)					
1989.	70,4	15,5	5,7	4,4	4,0
1995.	71,2	12,3	6,5	5,8	4,2
2000.	72,1	10,9	7,1	5,8	4,1
2005.	71,8	10,2	7,8	6,0	4,2
Udio u izdacima za inozemna putovanja (2)					
1989.	49,5	22,7	17,5	3,5	6,8
1995.	51,5	18,3	17,9	4,5	7,8
2000.	53,6	15,9	18,3	4,4	7,8
2005.	54,6	14,6	18,4	4,6	7,8
Udio u broju inozemnih noćenja					
1989.	69,0	18,2	4,1	4,0	
1995.	68,8	15,6	5,0	5,2	4,75
2000.	69,1	14,5	5,6	5,3	5,5
2005.	68,2	14,1	6,2	5,6	5,9

Izvor: "International Tourism Forecast to 2005" EIU - London

1. Jednodnevna putovanja su isključena.

2. Na bazi stalnih cijena i tečaja valuta, bez troškova prijevoza.

Procjene do kojih su došli eksperti Economist Intelligent Unita pokazuju da će udio Sjeverne Amerike u ukupnom broju inozemnih posjetitelja, izdacima za putovanja i broju inozemnih noćenja u međunarodnom turizmu znatno opasti. Udio europskih destinacija, u izdacima za putovanja kontinuirano će se povećavati. U broju inozemnih posjetitelja europske zemlje zabilježiti će tek blag rast, dok se u broju inozemnih noćenja očekuje pad njihovog udjela na svjetskom tržištu.

Sve ostale destinacije povećat će svoj udio u međunarodnom turizmu, pri čemu se očekuje da će najdinamičniju stopu rasta imati zemlje azijskog kontinenta, područje Tihog oceana, te Centralna i Južna Amerika.

Prema predviđanjima iznesenim u spomenutoj studiji, Japan i Njemačka će 2005. godine dominirati na svjetskoj turističkoj pozornici. SAD, koje su do sada vodile na ljestvici ukupnih izdataka za inozemna putovanja, morat će to mjesto prepustiti Japanu i Njemačkoj. Velika Britanija i Francuska zadržat će svoje pozicije na četvrtom, odnosno petom mjestu, iako će znatno zaostajati za vodećom trojkom.

Italija će do 2005. godine povećati izdatke za inozemna putovanja, tako da će zauzeti šesto mjesto na ljestvici zemalja s najvećim izdacima za inozemna putovanja. Kanada će s dosadašnjeg šestog mjesta pasti na 14., gdje je do sada bila Belgija, a ona će 2005. godine skočiti na 7. mjesto. Značajan porast u izdacima za inozemna putovanja ostvarit će i Saudijska Arabija koja će se s 13. mjesta popeti na 8. mjesto. I Španjolci će u 2005. godini više izdvajati za inozemna putovanja, tako da će sa sadašnjeg 18. mjesta doći na deseto. Njemačka će u ukupnom broju inozemnih putovanja i u 2005. godini biti na čelu svjetske rang-liste i njezin će udio iznositi 18.3%.<sup>7</sup>

Republika Hrvatska je u 1997. godini imala skroman udio od 2,4% u svjetskom turističkom prometu posjetilaca (5,9 milijuna posjetilaca). Međutim, u turističkom prometu Republike Hrvatske inozemni turizam činio je tri petine ukupnih noćenja (42,2 milijuna), od kojih čak 73% ostvaruju članice EU.<sup>8</sup> Od ukupno 12 članica EU, njih šest ostvaruje 90% turističkog prometa. Među njima posebice treba istaknuti Njemačku, Veliku Britaniju i Italiju.

Stari kontinent postat će u Europskoj integraciji jedinstveno tržište, a turizam koji se u dokumentima Unije visoko tretira, će postati bitna sastavnica i činitelj integracije koja kulturne i povijesne razlike svodi na skupni nazivnik komplementarnost resursa. Unija će turizmu izričito priznati stabilizirajući efekt u regionalnom smislu (odnos bogatijih i zaostajalih područja). Platno bilančni odnosi protekcionizma bit će stvar prošlosti. Turizmu će se tako u novom sagledavanju opće svjetskog fenomena probuditi i ojačati svijest o zajedničkoj pripadnosti, a slobodna cirkulacija ljudi i ideja zalag su mira i koegzistencije među narodima.

Kretanje ljudi, njihovo upoznavanje i povezivanje tvori zajednički europski kulturni identitet, koji počiva na zaštiti zajedničkog naslijeđa u kojem su sačuvani tragovi povijesti duge trideset stoljeća.

Stoga Europska integracija njeguje i preferira bitnu humanu komponentu koju velikim dijelom ostvaruje zahvaljujući upravo turizmu: svijest o zajedničkim općeljudskim i kulturno-civilizacijskim vrednotama, uz uvažavanje razlika i izbjegavanje uniformiranosti.

## 2. SUVREMENI NAUTIČKI TURIZAM I NJEGOVE OSNOVNE ZNAČAJKE

U suvremenom turizmu u svijetu, nautički turizam glede kvantitete i kvalitete zauzima istaknuto mjesto. Pridavanje značaja toj gospodarskoj grani stvorilo je od njega dalekosežnu društvenu i gospodarsku korisnu djelatnost.

7 "International tourism forecast to 2005", EIU - London, 1987.

8 Statistički godišnjak RH, 1989. god.

Moderni nautički turizam se bitno razlikuje od klasičnog nautičkog turizma po motivima, funkcijama, rasprostranjenosti, sudionicima, načinu plovidbe i sl. Uočljivo je da on svakim danom poprima nove oblike i dobiva nove impulse, te se na taj način inovira, pa postaje tako jednim od najdinamičnijih vidova turizma.

Nautički turizam obuhvaća široku lepezu osnovnih i općih aktivnosti, a raznolikost plovidbe ga čini interesantnim glede boravka i ambijenta u kojem se odvija.

Prostor u kojem se odvijaju sve nautičko-turističke aktivnosti bi trebao imati posebne sadržaje različite od turističke ponude na kopnu.

Tendencija razvoja suvremenog nautičkog turizma, koja se sve više uočava, je da se on sve više povezuje i da se stacionira na obali, a boravak nautičara "mirovanje" u lukama je sve dulji (nautički kamping), uz sve bolji izbor novih sadržaja i saznanja.<sup>9</sup> Time se ovaj vid turizma pojavljuje i koristi brojnim turističkim uslugama, a njegova je ponuda s obzirom na probirljivost i razmaženost klijentele specifična. Time suvremeni nautički turizam dobiva nove pojavne oblike zahvaljujući stacioniranosti i novim aktivnostima (razgledavanje okolice, ribarenje, športske aktivnosti, odmor na plovilu i sl.). Kad govorimo o ovome, moramo imati na umu da je osnovna funkcija plovila i nadalje smještajna - boravak.

Sve to vodi obogaćivanju nautičko-turističke ponude i potražnje, pa se tako povećava multiplikativni učinak poslovanja, što utječe na propulziju tercijarnih i drugih djelatnosti i tome sl.<sup>10</sup>

Kao dominirajući fenomen u maritimnom turizmu suvremeni nautički turizam iskazuje neobičnu sposobnost multipliciranja pojavnih oblika, pa se u njega uključuje sve veći broj sudionika koji svoje slobodno vrijeme provode na vodama. Tako on pokazuje izuzetnu dinamiku razvoja (posebice treba naglasiti brz rast "4 flote"), masovnost i heterogenost po broju sudionika i plovnih objekata.

Nautički turizam unapređuje i inovira tehnička dostignuća u izgradnji plovnih jedinica. Utječe na dinamičnu izgradnju, a na taj način i na koncentraciju osnovnih sredstava i ostalih materijalnih resursa (flota, luke, uređaji i dr.), te kreira cjelokupnu aktivnost i selektivnost potrošnje. Njegov utjecaj se očituje i u razvoju, unapređenju dodatnih profita i u općoj transformaciji prostora.

Pokretački motivi sa sociološko-društvenog gledišta su brojni: ladanje na plovnom objektu i uživanje u plovidbi, opća aktivna i pasivna rekreacija (u širem smislu) i zadovoljavanje kulturnih potreba.

9 Alfier D., (1975.): Zaštita prirode u razvijanju turizma, Zbornik radova, FTVT, Dubrovnik, str. 59-73

10 Jadrešić V., (1978.): Nautički turizam; Turistički sudij, Zadar, str. 64.

Na temelju predočenih općih karakteristika suvremenog nautičkog turizma i njegove učinkovitosti ukupne djelatnosti u njemu svrstavamo u grupu tercijarnih djelatnosti, koje su posredno ili neposredno združene, pa se kao takve nude sudionicima u navigaciji, na plovnoj jedinici u plovidbi, stacionaru ili servisu.

Na taj način ističemo da su djelatnosti tj. usluge u nautičkom turizmu:

- vezane za čovjeka - usluge prihvata, opskrbe, ugostiteljsko hotelske usluge i sl., a koje se odnose na rekreaciju, odmor, šport, boravak, dokolicu-ugodaj, kulturne potrebe (razgledavanje grada, koncerti) i sl.;

- vezane za djelatnosti na plovnoj jedinici, a u svezi s opskrbom, servisiranjem, izgradnjom, popravcima, savjetima i sl.<sup>11</sup>

## ZAKLJUČAK

Suvremena turistička kretanja svakim danom poprimaju sve veće prostorne dimenzije, kako na kopnu tako i u akvatorijima. Najveći udio u međunarodnom turizmu ostvaruje se u Europi, oko 60%, što čini 2/3 svjetskog turističkog prometa.

Mediteran je oduvijek predstavljao značajno i važno pomorsko-nautičko i receptivno turističko tržište s udjelom od 40% u svjetskom turizmu.

Većina turističkih kretanja danas je usmjerena na priobalje i topla mora, pa vodene površine postaju središta i pokretači nove turističke aktivnosti - Nautičkog turizma. Nautički turizam od klasičnog tipa, koji se počeo razvijati sredinom 19. st. bitno se razlikuje današnjeg suvremenog tipa nautičkog turizma po svom obliku, sadržajima i formama. Suvremeni nautički turizam zahvaća sve veći broj zemalja i regija, pa i kod nas na Hrvatskom jadranskom prostoru predstavlja nov vid nautičko-turističke ponude.

---

11 Vidi opširnije, Žabica, T., (1966.), Nautički turizam, FTVT Dubrovnik, str. 24.

## LITERATURA

- ALFIER, D., (1975.): Zaštita prirode u razvijanju turizma, Zbornik radova FTVT, Dubrovnik, str. 59-73.
- JADREŠIĆ, V., (1978.): Nautički turizam, Pedagoška akademija Zadar, Turistički studij - Zadar
- VUKOVIĆ, I., HRVATIN, S., (1998.): Razvoj turizma u Europi i njegove daljnje strategije razvoja, Ekonomska misao i praksa, god. VII, br. 1.
- ŽABICA, T., (1996.): Nautički turizam, FTVT, Dubrovnik
- "International Tourism Forecast 2005", EIU, London, 1997.
- Yearbook of Tourism Statistics, WTO, Madrid, 1998., vol. I, 51 ed.
- Statistički godišnjak SR Hrvatske 1989. god.

### **Tonko Zabica, Ph.D.**

Professor

Faculty of Tourism and Foreign Trade, Dubrovnik

## TOURISM AND CONTEMPORARY WORLD TOURISM TRENDS SEEN THROUGH NAUTICAL TOURISM

### **Summary**

*An expansion of great proportions in tourism is increasingly obvious throughout the world, the examples of which should be looked for in numerous factors. However, special attention should be given to the increasingly present and pronounced desire for a change in space; natural surroundings, environment and habits, which contribute towards the strengthening of touristic-nautical flexibility. The consequences of such a trend in nautical tourism can be seen in the quantitative and qualitative growth, mass dispersion and spatial penetration of people (in the economic and cultural sense):*

*The massive tourism trends directed towards the sea are in great measure conditioned by primordial instincts which spontaneously unite man, technology and nature.*

**Key words:** *tourism trends, nautical tourism, contemporary nautical tourism, natural surroundings, recreational navigation, maritime factor.*